

## *Aanslag op Hitler*<sup>1</sup>

In september '38 en in de herfst van '39 was door hoge Duitse militairen die Hitler als een gevaarlijke avonturier waren gaan beschouwen, al overwogen, de *Führer* en zijn Nazipartij door middel van een staatsgreep uit te schakelen, en diegenen die plannen in die richting hadden gekoesterd, gingen ze opnieuw uitwerken toen eind '41 bleek dat de stormloop op de Sowjet-Unie was mislukt en dat Duitsland er in het westen de Verenigde Staten als tegenstander bij had gekregen. Een groot deel van die op een staatsgreep toewerkende Duitse oppositie droeg een conservatief karakter. Zij wees een onvoorwaardelijke overgave af (dat was het oorlogsdoel dat Churchill en Roosevelt eind januari '43 na de conferentie te Casablanca bekendmaakten), zij wenste de eenheid van *Gross-Deutschland* (Duitsland plus Oostenrijk) te handhaven en verscheidene leden van de oppositie vertrouwden bovendien dat het mogelijk zou zijn, delen van Polen alsmede het Sudetengebied (deel van Tsjecho-Slowakije) in handen te houden. Dat alles werd als basis gezien voor een program om met de westelijke democratieën te onderhandelen – tegen de Sowjet-Unie zou voorshands de strijd worden voortgezet. Beseft werd evenwel dat men dat 'nieuwe Duitsland' (men zag het als een democratische staat die evenwel aanvankelijk nogal autoritair bestuurd zou worden) pas van de grond zou krijgen als de magie van Hitler, de nog door miljoenen Duitsers aanbeden *Führer*, gebroken was; hij moest dus uitgeschakeld worden.

In juli '42 werd, zoals wij reeds in deel 7 verhaalden (hoofdstuk 9, paragraaf 'Val van het Naziregime?'), door de samenzweerders afgesproken dat *Generaloberst* Ludwig Beck, die in augustus '38 door Hitler als chef-staf van het *Oberkommando der Wehrmacht* was ontslagen, na een omwenteling staatshoofd zou worden; Beck en generaal Friedrich Olbricht, chef van het *Allgemeine Heeresamt* waaronder het reserveleger ressorteerde (dat *Ersatzheer* moest bij een staatsgreep formaties als de *NSDAP* en de *SS* uitschakelen), gingen er accoord mee dat getracht zou worden, Hitler van het leven te beroven. In februari '43 mislukte een eerste poging daartoe, in maart mislukten een tweede en een derde. Van die pogingen drong niets tot de *Gestapo* door – wèl rees in de tweede

<sup>1</sup> Wij ontlenen onze algemene gegevens in hoofdzaak aan de meest uitgebreide studie terzake, nl. aan Peter Hoffmann: *Widerstand, Staatsstreich, Attentat. Der Kampf der Opposition gegen Hitler* (1969).